

Presentació QVC 239 i 240, *Pensar l'art i La conversió*

Josep M. Soler

Abat de Montserrat. Barcelona, Sagrada Família, 3 de novembre de 2011

EL MARC QUE ENS ACULL ÉS EMBLEMÀTIC per molts motius, alguns dels quals tenen molt a veure amb la revista «Qüestions de Vida Cristiana» (QVC), feta en coedició entre la Fundació Joan Maragall i l'Abadia de Montserrat des de l'any 2009, moment en el qual s'inicia la segona època de la revista.

Parlar de segona època significa que la revista no és recent. QVC té al darrere tota una trajectòria de més de cinquanta anys. Va ser iniciada el 1958 pel monestir de Montserrat, amb l'aquiescència i la sollicitud del Pare Abat Aureli M. Escarré. I té el mèrit, a més, d'haver estat la primera revista del seu gènere que va ser autoritzada després que en la postguerra fossin suprimides totes les revistes en català. D'altra banda, durant la dictadura posterior va haver de lluitar amb la censura civil per defensar el seu dret d'expressió. Montserrat ha tingut sempre QVC com una revista significativa d'una de les seves missions: la d'aprofundir i de fer comprensibles als nostres contemporanis la fe cristiana i la visió de la realitat que se'n deriva, tot dialogant amb el pensament contemporani i amb les seves expressions culturals. En aquest sentit, tal com ja he tingut ocasió d'afirmar alguna altra vegada, podríem dir que complementa la més emblemàtica «Serra d'Or», oberta a tots els àmbits de la cultura i amb un enfocament molt plural.

Encara que la voluntat del monestir de Montserrat sigui de con-

tinuar desenvolupant la presència en l'àmbit de la cultura i del pensament cristià, les circumstàncies demanen que les institucions hàgim de sumar esforços i establir àmbits de col·laboració. Atesa la coincidència d'objectius de la Fundació Joan Maragall i de QVC vàrem arribar a un acord per a iniciar una nova etapa de la revista. Per això ara parlem de «segona època». Aquesta nova etapa ha suposat constituir un consell de redacció vigorós i tenir per primera vegada un director no monjo. Primer ho ha estat el doctor Ramon Pla i Arxé i actualment el doctor Carles Torner. La «segona època», com es pot comprovar amb els números que han aparegut, ha suposat una renovació a fons de la revista amb una major intercanvi d'idees a l'hora de preparar els números per prestar una major atenció als nous temps.

* * *

En són un bon exemple els dos números que presentem aquest vespre, «Pensar l'art» i «La conversió». Tots dos, segons el projecte de la «segona època», són monogràfics; els diversos aspectes de cadascun són analitzats amb un gran competència pels autors respectius. El primer ofereix un ventall ampli de col·laboracions a partir de la convenció que «la imatge espera que la pensem»; una manera de dir que vol significar que l'art no sols és per a ser contemplat, sinó també pensat, perquè «allò que emergeix, que és visible —com diu l'editorial d'aquest número—, és només una etapa en el recorregut des de la invisibilitat cap a la llum». En una societat com la nostra, «cal pensar la relació entre el visible i l'invisible» i «entre la bellesa i la veritat». Hi queda reflectida, a més, la preocupació per transmetre el pensament artístic i creatiu en l'educació, que és també un tema ben actual. En aquest primer número de l'any en curs, hi ha una recensió de Pere Lluís Font sobre el llibre *L'ofici de pensador cristià d'ençà del Concili Vaticà II. Un itinerari intel·lectual*, que recull una sèrie de conferències que el pare Andreu Marquès va fer a la XIIIena. Aula Joan Maragall el març del 2010; ho vull recordar perquè aquest ha estat el darrer treball que el pare Andreu Marquès, director abnegat durant molts anys de QVC

L'art, la conversió, la compassió, tractats en els darrers números, són temes que veig molt relacionats amb aquesta basílica que ens acull.

i Catedràtic emèrit de filosofia de la Universitat Ramon Llull, ha fet a causa de la seva malaltia; una malaltia que ja va començar a donar símptomes durant les conferències i que ara el té apartat de l'activitat intel·lectual.

El segon número que presentem està dedicat a «La conversió». Comença per un estudi d'aquest tema a la Bíblia i continua abordant les conversions d'alguns homes i dones més significatius (Edith Stein, Charles Péguy, Chesterton, Newman, Charles de Foucauld). Els autors dels diversos articles fan notar que pròpiament no hi ha conversions fulgurants, sinó uns processos evolutius, amb diversos girs i etapes. L'Església és experta en l'acompanyament d'aquests processos evolutius de fe. Com diu l'editorial d'aquest número, «des de Pau de Tars fins a l'últim jove que s'hagi batejat, som davant d'una intimitat amb Crist que es manifesta al llarg de vides senceres. Novetat i continuïtat, unides, són una paradoxa inherent a la vida cristiana. La consciència d'aquests processos de conversió il·lumina la lectura de la Bíblia, el testimoniatge dels sants, els plantejaments pastorals». En aquest número, hi ha una presentació dels cinc articles que Joan Maragall dedicà a la Sagrada Família i del fragment de «L'Oda a Barcelona» que parla del temple. És bo de destacar-ho en aquest lloc.

El tercer número d'enguany, que encara no ha sortit, està centrat en «La compassió». I n'abastarà totes les dimensions, inclosa l'atenció als malalts en els hospitals. I, com els anteriors, no es limitarà a una reflexió teòrica, sinó que obrirà perspectives pràctiques perquè els lectors trobin algunes pautes que els ajudin a traduir en el dia a dia els aspectes tractats.

Cada número té, també, algunes seccions no sempre fixes. Són «tribuna»: amb col·laboracions més breus i sobre temes no relacionats amb el tema monogràfic central; «Publicacions»: recensions i comen-

taris sobre llibres recents; «Mirador»: breus comentaris (gairebé pinzellades) sobre fets d'actualitat.

* * *

L'art, la conversió, la compassió, tractats en els darrers números, són temes que veig molt relacionats amb aquesta basílica que ens acull, tal com deia a l'inici de les meves paraules. La Sagrada Família, que és art, un art que, per la simbologia que hi donà Gaudí i per la simbologia que té la celebració litúrgica, espera que el pensem.

Pensant-lo, el descobrim com a lloc on la Paraula Bíblica s'ha fet pedra, mosaic, vitrall, llum..., per a continuar proclamant una Paraula silenciosa que parla al cor de la persona; com a *lloc eclesial de celebració* del misteri cristià i, per tant, lloc de creixement en la fe dels qui s'hi apleguen; lloc on el Crist anuncia la seva paraula i comunica la seva vida per mitjà dels sagraments; lloc d'aplec de la comunitat cristiana, catòlica, en comunió —com indica el seu títol de basílica— amb l'Església de Roma i el seu Pastor, una comunió que es va manifestar plenament en la dedicació pel Papa Benet XVI ara farà un any.

La Sagrada Família és, també, un espai que amb el seu simbolisme tan ric ofereix una contribució molt significativa a la *nova evangelització* que ens demana l'Església (fins al punt de ser l'emblema que ha escollit la Santa Seu); quanta gent contemplant la bellesa que li va saber infondre Gaudí o contemplant la bellesa de les celebracions litúrgiques que s'hi celebren no se sent cridada a redescobrir la fe i la vivència religiosa que havia tingut i que ara li resten somortes!

La Sagrada Família és, encara, *atri dels gentils*, segons l'expressió tan significativa de Benet XVI; espai obert a l'encontre i al diàleg amb els qui no comparteixen la fe; l'arquitectura i la bellesa d'aquest espai d'art porta a pensar, a entrar dins d'un mateix, a experimentar la grandesa i l'harmonia que transmet aquest lloc; i pot esdevenir inici o punt d'arribada d'un itinerari de reflexió, de conversió.

La Sagrada Família és, semblantment, «*catedral dels pobres*», com l'anomenava Gaudí; per tant, lloc d'acolliment i d'atenció a tantes formes de pobresa com pateix la nostra societat, especialment lloc

QVC, seguint fidelment els seus orígens, ha de servir perquè els cristians puguin aprofundir les raons de la seva fe i trobar elements de reflexió.

d'atenció social i de treball per la justícia i la solidaritat. Aquests dies que hi ha exposat al MNAC el quadre de Joaquim Mir titulat precisament *La catedral dels pobres* és bo de recordar aquella frase de Gaudí tan significativa: «on podrien aixoplugar-se millor [els pobres] que a l'atri del temple, que és la caritat cristiana?»; manifesta una convicció important que la litúrgia és inseparable de la diaconia, que el servei a Déu fet de lloança i d'acció de gràcies i la celebració del misteri del Crist han de portar al compromís concret a favor dels més necessitats.

Contemplant tot aquest missatge de la Sagrada Família, hi veig un programa per a la nostra revista. Un programa molt humil en la seva realització davant la immensitat d'aquestes pedres fetes art i bellesa. En el fons, QVC ha de reproduir al seu nivell les característiques que contemplem en aquesta basílica per a ser fidel a la seva idea inicial, avalada per tots els seus anys d'existència.

És a dir, seguint fidelment els seus orígens, ha de servir perquè els cristians puguin *aprofundir les raons de la seva fe i trobar elements de reflexió* feta des de la perspectiva cristiana sobre les grans qüestions actuals, i al mateix temps ampliar horitzons, amb sentit profundament eclesial en la fidelitat al Concili Vaticà II. També ha de servir per a ajudar a la pregària, a la lectura orant de la Paraula de Déu i a una celebració més conscient i fructífera de la litúrgia.

Ha de ser un element de *nova evangelització*; és a dir, que ha de contribuir a tornar a proposar la fe i les raons de creure als qui han deixat aparçada la fe o dubten de la seva solidesa i ha d'oferir respostes a les objeccions i crítiques d'alguns sectors del pensament contemporani (de vegades en nom de la ciència) sobre la credibilitat de la fe cristiana; sobre la bellesa del missatge i del viure cristians.

Ha de ser espai obert de diàleg, *atri dels gentils*, amb els qui no creuen perquè la seva reflexió els ha portat a l'agnosticisme o a l'ateis-

me, perquè sense haver-s'ho plantejat prou viuen com si Déu no existís o perquè —com en el cas de les noves generacions— no han sentit a parlar mai d'una manera seriosa i coherent de la fe. En un clima de diàleg amb ells, de prendre's seriosament les seves posicions, hem de formular una proposta cristiana seriosa i atraient. Atri obert, també, als creients d'altres religions, en un diàleg seriós, sense sincretismes, segons l'esperit d'Assís.

Ha de ser lloc on es presta *atenció als pobres*. Des de la reflexió bíblica i teològica sobre la figura dels pobres, tan emblemàtica en el Nou Testament (els pobres com a lloc teològic i com a paradigma de l'espiritualitat de les benaurances), fins a l'estudi de les diverses formes de pobresa «negativa» (material, humana, espiritual) i les seves causes i la proposta de camins de solidaritat i de solució de les causes per a eradicar-les.

Per a fer de QVC un lloc com el que acabo de descriure, és important també l'atenció a l'art i a la cultura. Els qui estan a servei d'aquesta basílica de la Sagrada Família probablement ens en poden dir moltes coses.

Amb tot això que he insinuat més que exposat, poden veure que la tasca d'elaborar la revista, des que és pensada en el consell de redacció, és escrita pels diversos autors especialitzats (que és una característica de QVC) i arriba al lector, és encoratjadora. Potser no sempre és fàcil, però crec que és una tasca necessària, i fins diria que joiosa, perquè és una tasca que té per finalitat presentar l'Evangelí i la persona d'Aquell que n'és el centre: Jesucrist, i també perquè pot ajudar moltes persones. Desitjo al director i al consell de redacció que sàpiguen trobar a cada moment el tema més oportú. La tasca no s'acabarà. Hi ha feina per a molts anys, perquè una revista com QVC sempre serà necessària. I si la nostra deixés de ser actual, d'estar al dia en els temes de què tracta, caldria iniciar-ne una altra. Perquè se sent la necessitat d'elaborar una reflexió que acompanyi el testimoniatge dels cristians (catòlics) per tal de poder formular una proposta cristiana en un clima de diàleg. I aquí els laics hi han de tenir un paper de la màxima importància.

Hi ha un altre esforç que cal fer: obrir-la a més lectors, i per a això fer-la conèixer més. I, pensant en els generacions més joves, la que té

Una revista com QVC sempre serà necessària [...] perquè se sent la necessitat d'elaborar una reflexió que acompanyi el testimoni dels cristians (catòlics) per tal de poder formular una proposta cristiana en un clima de diàleg.

molta facilitat per a utilitzar els noves tecnologies, caldrà trobar la manera de fer-los-la arribar.

Per a concloure i sintetitzar el que he intentat dir, crec en la gran actualitat de QVC a partir de la seva missió de servei a l'Església, particularment la que peregrina a Catalunya, i a la societat, especialment la de parla catalana. I a partir, també, de la seva missió d'estimular la reflexió d'aquelles persones que, creients o no, es plantegen qüestions que afecten la persona, l'educació, la cultura, l'economia, la política, la filosofia, la ciència, la tecnologia, l'Església, la teologia, l'espiritualitat. En aquest sentit, QVC té voluntat d'ajudar a aprofundir la fe i la seva vivència a tots els nivells, també l'intel·lectual, dels creients que participen activament en la vida de l'Església. Per als qui són creients però se senten allunyats de la comunitat eclesial o han deixat la fe que varen viure en altre temps, potser per les qüestions que es plantegen, QVC constitueix un mitjà de nova evangelització. Per als qui no creuen o han deixat de creure i es defineixen agnòstics o no creients, QVC constitueix un atri dels gentils, un espai de diàleg, d'exposició de les raons de creure i de la visió cristiana sobre les qüestions més importants de la persona humana i de la societat. QVC és un espai on trobar punts comuns per a construir una societat fonamentada en principis ètics sòlids i atenta a les problemàtiques que viuen els nostres contemporanis. El cristianisme que ha contribuït decisivament a construir Europa ha de tornar-hi a aportar la seva saba de novetat i de vida; en aquest sentit, tal com deia l'editorial del primer número de la «segona època», voldríem «que QVC ajudés a donar criteris cristians i paraules d'esperança al treball dels homes i dones del nostre país». I amb això es posen de manifest les dues grans conviccions que la revista ha tingut des dels seus inicis: que el cristia-

nisme és un gran valor en la nostra vida col·lectiva i que cal defensar la nostra identitat nacional. Això, però, no significa que la revista hagi de quedar tancada dins d'uns límits, sinó que, ben arrelada en la pròpia identitat, pot i ha d'obrir-se a temes, col·laboradors i lectors molt diversos, com escau a un atri dels gentils.

I això entronca també amb aquest edifici. En l'article d'Anna M. Blasco que tracta dels articles de Maragall sobre la Sagrada Família en el darrer número dedicat a «La conversió», afirma que la construcció del temple contribuïa a articular la societat entorn de dos eixos: el cristianisme i el catalanisme. Ara, aquesta basílica ha passat a ser, a més de lloc de litúrgia i de pregària, patrimoni de tot Catalunya i fins de la humanitat, espai obert a totes les cultures i creences, però des d'una identitat precisa que s'obre acollidora a tothom qui hi ve amb bona voluntat. Tot un model per a les nostres QVC!